

Bibeloversettelse til tegnspråk

› Tegnspråkbibel › Å oversette til en kultur › Oversettelse og kunstig intelligens

Ansvarlig utgiver: Wycliffe
Postboks 6625 St. Olavs plass, 0129 Oslo
info@wycliffe.no | wycliffe.no
Organisasjonsnr 980334600
Besøksadresse: Bernhard Getz' gate 3, Oslo
Telefon: + 47 22 93 27 80

Ansvarlig redaktør: Agnes Lid
I redaksjonen: Elisabeth Kvilesjø Berg
Daglig leder: Agnes Lid

Styret:
Geir Edvin Frøen (styreleder), Terje Bjørkås
(nestleder), Marianne Braseth, Olav Brennsæter,
Grete Haukelid Frøen, Solvår Ask Isene, Ragnar
Sagdahl, Svend Ole Kvilesjø, Nate Roaldsnes

Gavekonto: 3000 15 45546
Vipps: 520 000
Frivillig abonnement: kr 200
Medlemskontingent: kr 350

Wycliffes medarbeidere og driften av kontoret er avhengig av økonomiske gaver. Disse kommer hovedsakelig fra menigheter, organisasjoner og enkeltpersoner som øremerker beløpene til ønsket formål.

Norske bibeltekster er hentet fra Bibel 2011

Der vi har en * foran eller etter et språknavn betyr det at det er et dekknavn.

Design: Torunn Hvale Melbø
Forsidebilde: Marc Ewell
Wycliffe Global Alliance
Trykk: Edda Presse

Wycliffe

Wycliffe er en tverrkirkelig misjonsorganisasjon. Formålet er å bidra til at bibeloversettelse, alfabetisering, språkforskning og utviklingsarbeid finner sted blant folkegrupper som har behov for det. Wycliffe har utsendinger i Afrika, Asia og Mellom-Amerika.

LEDER

AGNES LID / DAGLIG LEDER

Forstå tiden og bli med på det Gud gjør

Sommeren er på hell, og vi går høsten i møte. Året har sin faste rytme. Men i tillegg skjer endringer både globalt og nasjonalt. Som kristne må vi be om Åndens hjelp til å forstå utviklingstrekk i samfunnet og skille mellom godt og ondt. Og vi må be om hjelp til å se hva Gud gjør i verden i dag, for det vil vi være med på!

Krig og konflikt har kommet stadig nærmere. Europa ruster opp. Trusselbildet er endret, sier militære ledere og politikere. Når det gjelder tro og livssyn, blir kristen virkelighetsoppfatning og etikk utfordret av sekulær tankegang. Som kristne forstår vi at det som skjer i verden, også er påvirket av åndelige krefter. Bak den fysiske virkeligheten, pågår en åndelig kamp mellom Gud og den onde. Han kalles *en løgner og løgnens far* (Joh 8,44), og for tyven [som] kommer for å stjele, myrde og ødelegge

(Joh 10,10). Resultatet i vår del av verden kan oppsummeres med tre f-er: forvirring, forfall og frafall. Hva er det vi risikerer å miste?

Kristne lover

Året 2024 er året vi feirer 1000-års jubileum for kristenretten i Norge, innført på Moster i 1024. Lover bygd på kristen tro og et bibelsk menneskesyn, revolusjonerte landet vårt. Kristentroen hadde allerede virket som en surdeig i et par hundre år, og gradvis hadde

enkeltmennesker og lokalsamfunn åpnet seg for den nye læren. I stor kontrast til dyrkingen av krigsguden Odin, blot, slavehold, polygami og hevnkultur, ble kristne lover innført. Gulatings kristenrett åpnet (omtrent) slik:

Det er det første i lovene våre at vi skal bøye oss mot øst og be til den hellige Krist om godt år og fred, og at vi må få holde landet vårt bygd, og kongen vår ved god helse. La ham være vår venn og vi hans venner, men la Gud være vår alles venn.

Kristenretten avskaffet hedensk sed og skikk og satte kristne lover i stedet. Hva bygde de på? Uten tvil, på Bibelen og kirkens tradisjon. Tusen år senere lever vi fortsatt med velsignelsen som følger av at samfunnet har vært bygd på kristne lover og verdier i tusen år. Forandring skjedde ikke over natten selv om innføringen av nye lover markerer et stort skifte. Forandring av samfunn og kultur gikk over tid.

Hvor vil jeg med dette? Jeg tenker spesielt på to ting. At vi her i Norge og i resten av Vesten må våkne opp og forsvare det som er bygd gjennom tusen år. Løgnens far er i virksomhet for å ta fra oss det vi har. Er vi så våkne at vi ser hva som skjer? Jeg tror ikke det er nok å agitere for kristne verdier. Evangeliet må formidles til hver generasjon. Uten at det også ligger guds frykt og tro i hjertene, vil ikke verdier og meninger bli preget av Bibelens lære i fremtiden.

Bibelens betydning

Det andre jeg vil fremheve, er at når vi ser hvilken enorm betydning Bibelen har

Evangeliet må formidles til hver generasjon. Uten at det også ligger guds frykt og tro i hjertene, vil ikke verdier og meninger bli preget av Bibelens lære i fremtiden.

hatt for den store omveltningen Norge gjennomgikk da vi gikk fra hedenskap til kristenrett, og til et menneskesyn forankret i troen på at mennesket er skapt i Guds bilde, så sier det noe om Bibelens sprengkraft. Både enkeltmennesker, samfunn og nasjoner forvandles i møte med Guds kjærlighet. Bibelen er på mange måter Guds kjærlighetsbrev – men skal budskapet nå frem, må det selvsagt bli forstått. Da vet vi at morsmålet er nøkkelen.

I løpet av de første århundrene etter Jesu liv, ble Bibelens tekster bevart, overlevert, avskrevet og oversatt. Språk i Midtøsten og rundt Middelhavet var først. En ny bølge kom rundt Reformasjonen, og de store språkene i Europa fikk Bibelen oversatt. Moderne misjon, fra 1800-tallet og utover, la også vekt på bibeloversettelse, og mange nasjonalspråk i andre verdensdeler fikk også Bibelen. De siste 80 år har vært minoritetsspråkernes tid, og Bibelen – hele eller deler av den – er nå tilgjengelig på over 3800 språk, og tallet øker stadig. Dette er det utrolig spennende å følge med på! Sammen med vekst i antall bibeloversettelser følger også vitnesbyrdene om

hva dette betyr for enkeltmennesker, menigheter og lokalsamfunn. Gud er i virksomhet blant de som ofte har vært marginaliserte og underprivilegerte.

Bibelen på tegnspråk?

De siste ti årene er det også satt fokus på de døves språk: tegnspråkene. Av språkgrupper som fortsatt har behov for at Bibelen skal bli tilgjengelig, er mange døve. For Gud kan selvsagt også tale til de som ikke hører – de som har et visuelt språk som ikke er basert på lyd slik vårt talespråk og skriftspråk er. Sammen med våre samarbeidspartnere i SIL, bibelselskapene og en rekke kirker, er mange Wycliffe-organisasjoner engasjert i tegnspråkprosjekter. Gjennom våre norske utsendinger på Madagaskar blir Wycliffe nå engasjert i bibeloversettelse sammen med de døve der. Dette kan du lese mer om lenger ut i dette bladet. Vær med i bønn for arbeidet med å åpne Bibelen for og med de døve. Gud snakker også deres språk!

La oss også be om Åndens hjelp til å forstå tiden vi lever i, så vi kan være våkne og gode forvaltere av Guds nåde og det oppdraget han har gitt oss. ■

Øversettelse i Himalayas høye fjell

Wycliffe driver øversettelsesarbeid i et historisk unådd område med sterkt rotfeste av en annen stor verdensreligion. Til tross for motstand, vokser en kirke i dette spennende landskapet, og tankene våre går til bibelteksten i Det gamle testamentet som profeterer at hele jorden skal fylles med kunnskapen om Gud (Hab. 3).

TEKST Elisabeth Kvilesjø Berg **FOTO** Marc Ewell, illustrasjonsfoto fra regionen

Hvert kvartal får vi rapport fra KC, prosjektlederen i Til topps i Himalaya som forklarer hvor langt de er kommet i øversettelsesarbeidet til sela* og jubal*. I rapporten følger det også med vitnesbyrd. Her forteller en kristen mann fra sela hvordan kirken sakte, men sikkert vokser i landsbyene:

– I løpet av de tre siste månedene har jeg fått mulighet til å besøke kirken i landsbyen der jeg vokste opp. Jeg var sammen med ungdommene, forkynte fra Bibelen og ledet lovsangen. Tidligere opplevde vi mange trusler og kritikk fra de ikke-troende rundt oss. Vi fikk ikke lov å tilbe Gud fritt. Det var heller ikke en eneste kirke i landsbyen, og vi pleide å gå i tre timer inn til byen bare for å være sammen med andre kristne.

Sammenlignet med de kristne i byene, opplever vi landsby-kristne mye mer kritikk og trusler, til og med i dag. Men ved Guds nåde kan vi nå samles i kirken vår, og prise Gud uten frykt for noe! Ikke nok med det, tidligere pleide vi bare å være 7-8 kristne i kirken, men nå er vi rundt 30 stykker som samles for å tilbe Jesus!

For meg er det fantastisk å se hvordan Gud er

– Ingenting taler mer til hjertet enn når vi får høre en bibeltekst på morsmålet!

på ferde i landsbyen der jeg vokste opp. Kirken vokser sakte, men sikkert, både åndelig og i antall. Tusen takk for dine bønner!

En annen forteller:

– Jeg tror at Gud har gitt meg en gave i å evangelisere. Hvor enn jeg går og jobber, passer jeg på å dele evangeliet med mennesker. Hver gang jeg ser at det er mulighet for jobb et sted, drar jeg dit og arbeider der. Jeg har jobbet som tømrer og mekaniker, og på byggeplasser, for der får jeg mulighet til å jobbe sammen med folk.

I løpet av de siste tre månedene har jeg delt de gode nyhetene om Jesus med mer enn 40 personer. Men bare tre av dem har blitt kristne, og en av dem var munk. Vær gjerne med og be for ham at han skal vokse i troen på Jesus og bli et vitne for andre i tiden som kommer.

Wycliffe gleder seg over å se at kirken i Himalaya vokser i takt med at Guds ord blir øversatt. Så fort en bok i Bibelen er godkjent av en ekstern konsulent, blir den tatt i bruk av den lokale kirken. I tillegg til øversettelsesarbeid, forkynner øversetterne evangeliet over sosiale medier, og lærer opp søndagsskolelærere, pastorer og ledere. Wycliffe ønsker å takke alle støtte-spillere som er med å muliggjøre dette arbeidet gjennom bønn og økonomiske midler.

nevner at bibeløversettelse fortsatt er upopulært blant den ikke-kristne sela-befolkningen. Myndighetene forsøker å finne ut hvem som driver arbeidet. Vi ber om at Gud styrker og bevarer øversetterteamet slik at arbeidet kan fortsette.

Wycliffes to øversettelsesprosjekter i Himalaya har dekknavnene sela* og jubal*. Øversetterne, som snakker disse språkene, arbeider med selve øversettelsene, ledet av den erfarne bibeløversetteren KC. KC var med i øversettelsen av Jubal-NT som ble innviet i 2014. To norske lingvister assisterer sela-teamet med språkanalyse og utarbeiding av skriftspråk.

Stort engasjement for Bibelen på gassisk tegnspråk

22.–25. juli var 45 døve fra store deler av Madagaskar samlet til workshopen 'Discover Your Sign Language' for å utforske og leke med det gassiske tegnspråket, og få en første innføring i hva bibeloversettelse er.

TEKST OG FOTO Sigrid og Kristoffer Hansen-Ekenes

Det er Wycliffes partner på Madagaskar, Together in Bible Translation (TiBT), som står bak. Utsending Sigrid Hansen-Ekenes var hovedansvarlig og ledet workshopen og de fleste øktene på programmet. Hun er også tiltenkt rollen som prosjektleder når arbeidet tar til for fullt.

Gassiske døve er en kulturell og språklig minoritet. For mennesker som er født døve, er ikke talespråket i landet deres hjertespråk. Det er heller ikke ett felles tegnspråk i hele verden, selv om mange tror det. En regner vanligvis med 3-500 ulike tegnspråk. For at gassiske døve skal få en dypere forståelse av Guds Ord og muligheten til å studere det på egenhånd og i grupper uten assistanse fra hørende, trengs en egen bibeloversettelse til gassisk tegnspråk.

Derfor var det ikke rart at engasjementet og stemningen var på topp disse dagene. Noe av det som engasjerte mest, var kanskje økta da vi filmet en standard ordliste på 100 ord som brukes i språk-

undersøkelser verden over, den såkalte Swadesh-lista. Én og én kom frem og ble filmet mens de sa tegnet vi ba om. Når det var flere varianter, gikk det nesten litt konkurranse i å være først ute med å si det. En av hensiktene med ordlista er å få oversikt over dialektforskjeller i språket.

På programmet stod også presentasjon av tegnspråkhistorie internasjonalt og på Madagaskar. Kun et fåtall av gassiske døve har gått på døveskole og lært tegnspråk. Dermed blir miljøet nokså tett og mange kjenner hverandre. Det har også sammenheng med at den første døveskolen ikke ble starta før i 1948, og mange av deltakerne kjente godt de første elevene og deres familier. Dermed ble denne «historie-timen» alt annet enn tørre fakta. Mange ville ha ordet og bidra i formidlinga!

Fra gjenfortelling til oversettelse

En hovedsak var gruppeoppgavene på dag to og tre. Først skulle alle fortelle en historie fra livet og filme den. Deretter skulle gruppa velge ut den beste som skulle vises for alle. I neste runde fikk gruppene utdelt hver sin bibelhistorie. Alle i gruppa fortalte den samme historien og så skulle gruppa velge den beste og vise til alle. Hvorfor valgte de akkurat denne versjonen? Hva var bra med den? For mange var kvaliteten på tegnspråket avgjørende. «Dette var så klart og tydelig, akkurat slik det skal være!» lød en tilbakemelding.

Gjenfortelling er en av de viktigste formidlingsformene på døveskolene på Madagaskar. Men hva er egentlig forskjellen på å gjenfortelle en historie fra Bibelen og å oversette den? Det ble temaet i tredje

og siste gruppeoppgave. Når vi oversetter må alle ingrediensene i «oppskriften» være med, ingenting kan legges til og trekkes fra. Men vi kan tilsette litt salt og pepper for å fremheve det som allerede er der!

Først hadde Sigrid en gjennomgang av de ulike stegene i oversettelsesprosessen frem til ferdig og godkjent oversettelse. Deretter jobba alle gruppene med Joh 21,1-11 da Jesus møter disiplene på stranda etter oppstandelsen, og lagde et førsteutkast som ble filma og vist for alle. Det er en ganske komplisert tekst å oversette med

mange navn, forflytninger og andre detaljer. Resultatene var flotte! Og vi fikk tydelig se forskjellen mellom oversettelse og gjenfortelling i praksis.

Andre høydepunkt var også den daglige morgenandakten, visning av den helt nye Jesus-filmen på ASL (amerikansk tegnspråk) og kulturkveld siste kvelden. Deltagerne reiste fornøyde hjem med mye å tenke på. Bibeloversettelse er ikke gjort i en fei. Hos mange var det født en drøm: tenk å få Bibelen på vårt eget tegnspråk!

Bibeloversettelse og kunstig intelligens

Min farfar var bureiser. Ryddet gård! Han gikk løs på en stor skog med håndmakt, kappet ned trær og dro opp røttene med stubbebryter, et slags sveive-redskap på tre bein. Da han var ferdig, ble ny teknologi tilgjengelig. Nå kunne plutselig trestubber ryddes bort raskt og effektivt med bulldoser.

TEKST Terje* / har vært med å oversette Umit-bibelen*, og er nå med å oversette NT til taulu*

Selv ser jeg tilbake på et par tiår med oversettelsesarbeid. Teamet vårt har fått være med å gi en folkegruppe Bibelen på morsmålet. Det føles som å ha vært med på nyrydningsarbeid. Underveis har vi hatt god hjelp av datateknologi. Vi har alle hatt våre egne PCer med programmer spesielt laget for bibeloversettelse. Men selve oversettelsesarbeidet måtte gjøres manuelt, av mennesker.

Vil AI kunne oversette Bibelen i fremtiden?

Nå står vi altså her med den nye Bibelen i hånda, omtrent som min farfar sto og så utover de nypløyde åkrene sine den første våren. Også vi hører en bulldoser som durer i det fjerne. Den heter AI, eller kunstig intelligens! Lyden er ikke veldig tydelig ennå, men den kommer nærmere.

Av og til har jeg blitt spurt av mennesker utenfor bibeloversetter-kretser om kanskje AI i fremtiden vil kunne oversette Bibelen. Jeg vet ikke så mye om AI utover det jeg har snappet

opp fra populærvitenskapelige programmer og podcaster. Men der snakkes det ikke bare om at vi mennesker er i ferd med å utvikle kraftigere og kraftigere AI. Det sies at AI er i stand til å lære seg selv til å bli bedre, og at AI kommer til å utvikle AI, som igjen vil utvikle AI, osv., slik at kapasiteten ikke bare blir bedre og bedre, men vokser eksponentielt.

Det kan hende de grovt overvurderer potensialet for kunstig intelligens, eller det kan hende de undervurderer det. Uansett er det ingen tvil om at AI vil spille en viktig rolle innen bibel-oversettelse i fremtiden.

AI kan oversette grove førsteutkast av bibeltekster fra et språk til et annet

I noen tiår har det allerede vært tilgjengelig relativt enkle programmer som har kunnet «oversette» Bibelen fra et språk til et annet nært beslektet språk. De har kunnet bidra med litt grove utkast som må bearbeides en god del. Kvaliteten har ofte vært slik at oversettere har syntes det var mer distraherende enn nyttig å ta utgangspunkt i slike utkast. Men teknologien er i ferd med å bli bedre. Hvorvidt AI i dag kan gi virkelig gode førsteutkast, som oversettere synes det er bryet verdt å arbeide ut fra, vil avhenge av hvor mye og hvor gode data vi klarer å fore AI med. På en konferanse jeg nylig deltok på, ble det sagt at dersom en bruker et omfang av språkdata bestående av omtrent 1/4

Disse to illustrasjonsbildene er laget med kunstig intelligens.

av Bibelen (eller ca. Det nye testamentet), vil en ved hjelp av dagens AI kunne generere gode utkast til resten av Bibelen. Men fremdeles vil mennesker måtte kontrollere og redigere den AI-produserte teksten.

Menneskelig ekspertise innen bibeloversettelse fortsatt viktig

La oss til slutt, for moro skyld, rette spørsmålet direkte til AI selv! Jeg går inn på Chat GPT, en AI som er tilgjengelig for oss alle på Internett, og skriver: «Vil du være i stand til å oversette Bibelen til et nytt språk?» Chat GPT svarer slik: «Som en kunstig intelligens kan jeg teoretisk sett hjelpe med oversettelse av Bibelen til et nytt språk, forutsatt at jeg har tilgang til tilstrekkelig opplæringsdata i både kilde- og målspråket.»

Imidlertid vil dette være en enorm oppgave som krever omfattende kunnskap om begge språkene, samt dyp forståelse av den

kulturelle, historiske og religiøse konteksten av Bibelen. Slike oversettelser er vanligvis gjort av mennesker med ekspertise innen lingvistikk, teologi og kultur, og det er også viktig å involvere representanter fra de aktuelle språksamfunnene for å sikre at oversettelsen er nøyaktig og respektfull. Selv om jeg som AI kan bistå med oversettelse av mindre tekster eller fragmenter, er det viktig å være klar over begrensningene mine når det gjelder slike store og komplekse oppgaver.»

Det er interessant å legge merke til at Chat GPT forstår sin egen begrensning. Svaret bekrefter det en tenker i bibeloversettelses-miljøene. Kunstig intelligens kan hjelpe oss langt på vei, men vi trenger fremdeles menneskelige vurdering. Og vi vil gjerne tilføye: Vi vil alltid være avhengige av Guds hånd og hans ledelse i arbeidet med å oversette Bibelen.

Å oversette til en kultur

Det er spennende de dagene man opplever at oversettelse ikke bare handler om språk, men om forskjellige kulturer. Og det blir særlig tydelig når tekstene forteller oss om hvordan vi burde leve.

TEKST OG BILDER Olav Brennsæter

Det er lett å tenke at oversettelse handler om språk, og om alt det tekniske som må på plass for å kunne skrive ned ord og setninger, og forstå hvordan forskjellige strukturer og uttrykk kan brukes til å formidle det man skal si. Men enda mer spennende er det de dagene man opplever at oversettelse ikke bare handler om språk, men om forskjellige kulturer. Og det blir særlig tydelig når tekstene forteller oss om hvordan vi burde leve.

I går hadde jeg en sånn opplevelse. Vi jobbet en stund med å finne en god formulering midt i Første Timoteusbrev 5,8. Endelig var vi fornøyde, og kunne lese hele verset igjen: «*Ní mōon mín man ke gbáamyaanla a ye mōon ólu la, o béé lo le wé, a yéé la bhóngwōnnōnbhaa olu la, o tíí o wéé bhó lánanya o lo péú, háanin lananbhéé o á fisaa o tíí o le.*» - «Hvis noen ikke tar seg av sine egne, og særlig de i sitt eget hus, da har han veket fullstendig av fra troen, og selv en vantro er bedre enn ham.» Nå fløt det godt, og dermed hadde alle også klart for seg sammenhengen i det som sto. Og da er det en av de gamle i språkkomiteen (han påstår at han

er over åtti) som utbryter «ja, såne som det kan man knapt nok kalle mennesker».

Inngravert i kulturen

Ideen om at du har ansvar for familie og slektninger resonnerer nemlig dypt i denne kulturen. Hvis en slektning har et behov, og du kan hjelpe, så har du plikt til å bidra. Det er så selvfølgelig her, at jeg tror det nesten oppleves

“ Det er så selvfølgelig her, at jeg tror det nesten oppleves rart at Paulus skulle trenge å si det.

- Men ... hvorfor ikke?
- Det går ikke an å provosere sitt eget barn.
- Hæ? Det er jo fullt mulig å si ting som gjør at barna dine havner fullstendig i opposisjon til deg?
- Nei, da er det barnet som ikke klarer å ta til seg det du sier.

I denne kulturen har nemlig barn (og småsøsken) ingenting de skulle ha sagt når man irettesetter dem. Uansett hvor urimelig foreldre opptrer, så skal man lydig innordne seg. Og det sitter altså så dypt, at det er vanskelig å forstå hva som menes, hvis noen sier «ikke provoser barna deres». Det er rett og slett ikke mulig å provosere eller fornærme sine egne barn. De er så fullstendig underlagt deg at setningen ikke gir mening.

Og jeg kjente at jeg ble matt. For hvis det er én kultur som trenger å høre dette, så må det være denne. Men nettopp av den grunn har de heller ikke noe språk for å snakke om det. Hva gjør man da?

Vi klarte til slutt å finne et kompromiss som kunne være forståelig, og likevel få fram litt tydeligere hva dette handlet om: «Ikke opptre hardt ovenfor barna deres, så de mister motet». Men dette skal vi diskutere nøye med konsulenten vår også, for det føles viktig å få fram akkurat dette poenget.

rart at Paulus skulle trenge å si det. Folk er mye mer bevisste på dette ansvaret her, som vi oversetter Bibelen for første gang, enn i Norge, hvor kristendommen har preget kulturen i over 1000 år.

Når bibelteksten utfordrer

Verre var det for et år siden, da jeg gikk gjennom Kolosserne 3,21, sammen med oversetterne: «Dere foreldre, ikke provoser barna deres slik at de mister motet». I utkastet

hadde noen oversatt dette med «ikke vær slem mot barna», som er en altfor generell oversettelse. Jeg prøvde å forklare at ordet på gresk handler om hvordan vi snakker til hverandre; bokstavelig talt «gjøre bitter», og det kan oversettes med «irritere». Så jeg prøvde meg på å spørre «kan vi si, dere må ikke provosere barna deres så de mister motet?»

- Haha! Vi kan sette de ordene etter hverandre, men det kommer ingen til å skjønne noe av.

Å ha sitt eige skriftspråk gir verdi

Av dei sju språka som deltek i utviklingsprosjektet til Wycliffe, er *erbore* og *hamer-banna* dei minst utvikla skriftleg. Nyleg vart viktige avgjerder om skrift og ortografi tekne, noko som legg grunnlaget for vidare arbeid.

TEKST Nate Roaldsnes FOTO Arif Asmera

Å leve i ein samheng der skriftlege ressursar er ein integrert del av kvardagen, gjer det vanskeleg å førestille seg eit samfunn der fleirtalet av folket ikkje kan lese eller skrive. I år ser mange kristne i Noreg tilbake på og reflekterer over den rike arven som eit millennium med kristendom har gitt landet vårt. Norsk utdanningshistorie starta ikkje lenge etter innføringa av den nye trua, og var knytt til kyrkja før det vart overført til staten. Allereie i 1152 oppretta kardinal Nicholas Breakspear «katedralskoler i Oslo, Trondheim, Bergen og Hamar, slik at barna til landets ledende menn kunne få lese- og skriveopplæring» (Erlandsen, 202). Under reformasjonen gjekk leseopplæring hand i hand med trusopplæringa og vart eit krav for å bli konfirmert.

Å ha ei standardisert skriftnorm er essensielt

Førre månad vitna bistandsprosjektet i Etiopia om ein milepæl i arbeidet blant to av minoritetsspråkgruppene som deltek i prosjektet, nemleg *Erbore* og *Hamer-Banna*. Under rettleiing frå prosjektet og med hjelp frå to SIL-lingvistar som har studert språka i fleire år, gjorde desse to språkgruppene formelle skriftavgjerder for første gong. Samfunna sine kollektive avgjerder om korleis dei skal skrive språket sitt opnar døra for vidare utvikling av materiell og leseopplæringsinitiativ. Det gjer også at dei som tek på seg å skape eit bibliotek av ressursar for vaksenopplæring, morsmålsundervisning og bibelomsetjing kan skrive lydar og ord på same måte. Å ha ei standardisert skriftnorm er essensielt for

at lesarar skal trivast med å bruke desse materiala etter kvart som dei blir tilgjengelege.

Kort tid etter at skriftavgjerda vart tatt, leia lingvisten Andreas Joswig, ein SIL-medlem frå Tyskland, eit ortografikurs for personar som skal arbeide med å fremje lesing og skrivning på sitt eige språk. Dette inkluderte kvinnene som skal leie alfabetiseringsarbeidet, og morsmålsforfattarar som arbeidar direkte med Digni-prosjektet. På kurset var det også til stades statstilsette

og bibelomsetjarar. Ein av omsetjarane vitna om at han har vore i omsetjingsteamet i seks år, og han og teamet har strevd med å skrive lydar konsekvent, spesielt lydar som er unike for deira språk (og forskjellige frå majoritetsspråket amharisk). Standardisering av språket, og undervisning i reglar og metodar for å skrive det, vil vere spesielt nyttig for desse samfunna når dei søkjer å auke rekkevidda av skriftkulturen på deira eige språk.

” **Standardisering av språket, og undervisning i reglar og metodar for å skrive det, vil vere spesielt nyttig for desse samfunna når dei søkjer å auke rekkevidda av skriftkulturen på deira eige språk.**

Med fokus på målet

Det gjelder å ikke miste motet selv om planer må endres underveis. En plan er bare et redskap – ikke et mål i seg selv. I Sela-prosjektet gjøres det store fremskritt.

TEKST Hanna* / Wycliffes utsending, og lingvist i sela-prosjektet

Planer er gode å ha. Jeg er glad i å planlegge, glad i å tenke fremover og se for meg hvordan ting kommer til å bli. Jeg liker å lese om hvordan andre har gjort ting, og tenke over hvordan det kan bli gjort bedre, og hvilke skritt som må tas for å komme til målet på mest mulig effektivt vis.

Å lære av andre

Når det gjelder bibeloversettelse er det mange som har gått foran, det er mange å lære av, og det er mange som nøye har dokumentert hvilke skritt som må bli tatt og i hvilken rekkefølge de må tas for å få en oversettelse som er så god som mulig, på så kort tid som mulig.

Hvis du spør meg om å legge en plan for et nytt bibeloversettelsesprosjekt, kan jeg sette meg

ned og skrive en fyldig og god plan på kort tid. Hvis du derimot spør meg om å beskrive hvordan prosjektet jeg har vært en del av siden 2009 har gått, og går for seg, finner du fort ut at lite stemmer med den velskrevne planen jeg kan gi deg. For sannheten er at det ideelle prosjektet kun finnes på papiret. I virkeligheten så er det visumproblemer, og forfølgelsesproblemer, man mister telefonnumre til viktige mennesker, og datamaskiner slutter å virke, og alt mulig annet skjer som man ikke hadde tatt med i planen i det hele tatt.

Arbeid med skriftspråket skjer parallelt med oversettelsen

Prosjektet vårt har sett ganske kaotisk ut, og det ser fortsatt ganske uryddig ut. Vi har lenge jobbet med å få på plass et skriftspråk. Det jobber

” Det ideelle prosjektet finnes kun på papiret.

vi enda med. Men samtidig som vi jobber med skriftspråk fortsetter vi å oversette, og i februar møttes hele teamet og gikk gjennom hele 1. Korinterbrev med en eksegetisk

konsulent. Ved å gjøre noen små endringer i teksten sa konsulenten at brevet nå er godkjent, så det er enda en bok vi kan dele med den lille sela-kirken. Noen ganger er

det lurt å legge planene litt til side, se opp fra dem, og glede seg over det som, til tross for all motgang, faktisk går fremover!

Unåddkonferansen

For fjerde år på rad er Wycliffe medarrangør av Unåddkonferansen. I år holdes konferansen i IMI-kirken i Stavanger.

Det tok nesten tusen år før evangeliet nådde oss her i nord. Nå, tusen år senere, er det fortsatt mange folkegrupper som ikke har hørt. Som kristne står vi sammen om misjonsoppdraget.

Møt opp og bli inspirert! Påmelding via unadd.no

UNÅDDKONFERANSEN 2024

IMIKIRKEN STAVANGER 25.-26. OKTOBER

Prosjekter ved målstreken

- ▶ Bibelen på kasonké, Mali
- ▶ NT på k-språket, Sørøst-Asia
- ▶ NT på saafi-saafi, Senegal
- ▶ NT på tsamakko, Etiopia

Be om at prosjektene kommer i mål!

Verve nye abonnenter til Wycliffenytt

Kjenner du noen som kunne vært interessert i bibeloversettelse og temaene som blir tatt opp i bladet?

Verver du 3 personer, sender vi deg boken *De skjulte ordene* av Sigmund Evensen, *RIK bibelbruk* av Hans J. Sagrusten, eller *Lukas lett å lese*. Verver du 6 får du to bøker, og verver du 9 får du 3 bøker.

Send en e-post til info@wycliffe.no med navn, adresse og telefonnummer til personene som har gitt sitt samtykke til å motta bladet.

